

Guide til ungdomsorganisationer om strukturer og strategier til inklusion af unge med Autismespektrumforstyrrelser (ASF)

Co-funded by
the European Union

Co-funded by
the European Union

Forfattere:

SOSU Østjylland - Denmark

Anna Jørgensen

Anziani e non solo - Italy

Veronica Cattini

Rebecca Vellani

KMOP - Greece

Stella Vagena

Epameinondas Koutavelis

CARDET - Cyprus

Andreas Georgiou

Katerina Panagi

Fundació Mira'm - Spain

Laura Climent

Hugo Orosa

Manuel Martín

February 2023

Indhold

Kapitel 1 - Hvad er ASF?	4
Introduktion	4
ASF kernesymptomer	4
Områder med variation i ASF	6
Kapitel 2 - Kommunikation med mennesker med ASF	12
Introduktion	12
Behov for støtte og social kommunikation	12
Personer med ASF med sproglige vanskeligheder	13
Personer med ASF uden sproglige vanskeligheder	17
Kapitel 3 - Skabelse af et sikkert og inkluderende miljø - Inkluderende organisationsstrukturer ...	21
Introduktion	21
Inkluderende organisationsstrukturer	22
Safe spaces – fysisk og mentalt	27
Kapitel 4 - Støtte dine medarbejdere i ASF-relateret kompetenceudvikling	31
Indførelsen	31
Inklusionens tre faser	32
Vores retningslinjer for fremme af inklusion	35
Lad os tænke	40
Kapitel 5 – Bedste praksis og initiativer	43
Bedste praksis og initiativer med fokus på social inklusion	44
Bedste praksis og initiativer med fokus på inklusion i skolen	45
Best practices and initiatives focusing on work inclusion	46
Flerdimensionelle programmer, der er specifikke for mennesker med ASF	47
Referencer	48

Kapitel 1 - Hvad er ASF?

Introduktion

Autismespektrumforstyrrelser (ASF) er neuroudviklingsforstyrrelser, som manifesterer sig i løbet af de første 3 leveår, men hvis karakteristika udvikler sig over flere år. Personer med ASF har en gennemgribende anderledes måde at sanse, forstå, fungere og begå sig i verden på.

APA (American Psychiatric Association, 2013) publicerede i 2013 en ny udgave af "Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders" (DSM), hvor de introducerer DSM-5. I denne udgave introducerer APA vigtige ændringer til definitionen af ASF. Den mest betydelige er introduktionen af termen Autismespektrumforstyrrelser, hvorved diagnoser som "Autisme forstyrrelse", "Aspergers Syndrom" og "Gennemgribende udviklingsforstyrrelser uspec." samles under én diagnose, nemlig ASF. Det tydeliggøres herved at disse neuroudviklingsforstyrrelser bevæger sig over et spektrum, hvor vi langs dette spektrum kan finde store variationer i funktionsevner.

Prævalensen af ASF er 4 gange højere hos drenge end den er hos piger.

ASF kernesymptomer

ASF er karakteriseret ved to kernesymptomer (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition, DSM-5, 2013):

- **Vedvarende forstyrrelser af den sociale kommunikation og -interaktion;**
- **Indskrænkede, gentagne adfærdsmønstre, interesse og aktiviteter.**

Der ses betydelige variationer og alvorlighedsgrader af disse karakteristika og ofte sker der ændringer, når personen tillærer sig andre udviklingsmæssige færdigheder.

Social kommunikation and social interaktion i ASF

Personer med ASF har vedvarende vanskeligheder med **social kommunikation** på tværs af flere kontekster. De har svært ved at afkode og anvende nonverbal kommunikation i sociale interaktioner, hvilket spiller en betydelig rolle i at forstå samtalepartnerens intentioner og indre emotionelle og mentale tilstand. Dette gør det

også vanskeligt at forstå ironi og vittigheder. Det er derfor meget vigtigt at være eksplicit, når man kommunikerer med personer med ASF.

Et andet kernesymptom ved ASF omhandler social-emotionel gensidighed i **social interaktion**. Dette symptom er tæt knyttet til vanskelighederne med at bearbejde, tolke og anvende nonverbal kommunikation. Det har ligeledes indflydelse på evnerne til at udvikle og vedligeholde relationer og at forstå dynamikkerne i disse. Kernesymptomet kan variere fra at personen med ASF har vanskeligheder med at modulere egen opførsel på baggrund af feedback fra samtalepartner eller på baggrund af den sociale kontekst, til vanskeligheder i fælles opmærksomhed, symbolsk leg, at få venner og at lege med jævnaldrende, til en tydelig manglende interesse i andre mennesker. De sociale signaler er dem ukendte, hvorfor det er vigtigt at "oversætte" dialogerne vi har med dem, hvor intentioner og følelser forklares. Instruktioner og procedure skal være tydelige, og gerne ledsaget af billeder, i forhold til hvordan man skal opføre sig og hvad de kan gøre i forskellige sociale situationer.

[Indskrænkede, gentagende og stereotyp adfærd, aktiviteter eller interesser](#)

Personer med ASF kan vise **stereotype og gentagende bevægelsesmønstre, brug af objekter og tale**, som kan virke bizarre og upassende i konteksten og kan forstyrre personens evne til at fungere (Lewis & Boucher, 1988).

Disse stereotyper kan være:

- Rokkende bevægelser, hvor torso (overkroppen) bevæges frem og tilbage;
- Simple motoriske stereotyper;
- Stærkt behov for at arrangere ting i orden eller på linje;
- Gentagende manipulation af objekter;
- ekkolali, automatisk gentagelse af ord og/eller sætninger sagt af andre, dette kan være enkelte ord, samtaler, filmscener, sange osv.;
- Idiosynkratiske sætninger, fx den ukonventionelle gentagelse af ord eller fraser.

Personer med ASF har tendens til at holde sig til **rigide og faste rutiner**, og værdsætte alt der er forudsigeligt og følger faste mønstre. Ud fra dette perspektiv kan selv små

ændringer føre til stor frustration for personen med ASF. De kan have vanskeligheder med overgange fra et miljø til et andet eller fra en kontekst til en anden. Denne insisteren på ensartethed kan også manifestere sig i valget af mad.

Det er vigtigt at hjælpe personen med ASF med at forudse hvad der vil ske i løbet af deres dag. Dette kan gøres ved brug af en kalender, der indeholder visuelle hjælpemidler. En sådan kalender kan også anvendes som et hjælpemiddel til at gøre personen med ASF vant til den uvished der er i hverdagen, fx ved at anvende et mærke eller lign., som repræsenterer en "uventet begivenhed".

Endnu et centralt aspekt af ASF er tilstedeværelsen af **meget indskrænkede interesser**, der er usædvanlige i deres intensitet eller fokus, fx kan de have en stærk passion for insekter og kende til enhver detalje i forhold til disse.

Afslutningsvist kan ASF også involvere **hypo- eller hyperaktivitet til sensoriske input**, eller en ualmindelig interesse i bestemte sensoriske karakteristika i miljøet (de kan være fascineret af lys, farver, bevægelser eller lign.). Der kan være lyde, lys, dufte eller teksturer som giver ubehag eller de kan have nedsat følsomhed for smerte eller temperatur.

Områder med variation i ASF

Med publikationen af DSM-5 (2013) blev tidligere subkategorier af autisme bragt ind under én paraplydefinition, "Autismespektrumforstyrrelser". Denne definition understreger vigtigheden af at anse autisme ud fra nøglekarakteristika, der er fælles for alle individer med ASF. Kernesymptomerne er derfor defineret som værende langs et kontinuum, hvor intensitet og alvorlighed skal placeres.

Vi mener at det er fundamentalt at tale om autisme som en livsbetingelse, en måde at fungere på, som følger personer fra de tidligste udviklingsstadier frem til voksenlivet. Da det er en livsbetingelse, skal interventioner også imødekomme personens specifikke behov ud fra hvor de er i deres liv og ud fra deres individuelle færdigheder.

Funktion

Selve definitionen af ASF påberåber sig ideen om heterogenitet. Faktisk er der flere og heterogene manifestationer af den kliniske tilstand (Lai, Lombardo, Chakrabarti og Baron, 2013). I den diagnostiske manual, der bruges som reference (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition, DSM-5, 2013), ud over de centrale symptomer, beskrives der specifikationer der kan hjælpe os med bedre at definere hvert enkelt tilfælde:

- med eller uden samtidig intellektuel svækkelse;
- med eller uden sprogvanskeligheder;
- forbundet med en kendt medicinsk eller genetisk tilstand eller miljøfaktor;
- forbundet med et andet neuroudviklingsmæssigt, mentalt eller adfærdsmæssigt problem.

Yderligere specifikation foretages med henvisning til sværhedsgraden af symptomer og den nødvendige støtte der er behov for. Dette give os mulighed for at beskrive niveauet af svækkelse i gennem beskrivelsen af de to hoveddimensioner (kernesymptomer) på de 3 grader af sværhedsgrad:

- Niveau 1 – Der er brug for støtte
- Niveau 2 – Der er brug for betydelig støtte
- Niveau 3 – Der er brug for massiv støtte.

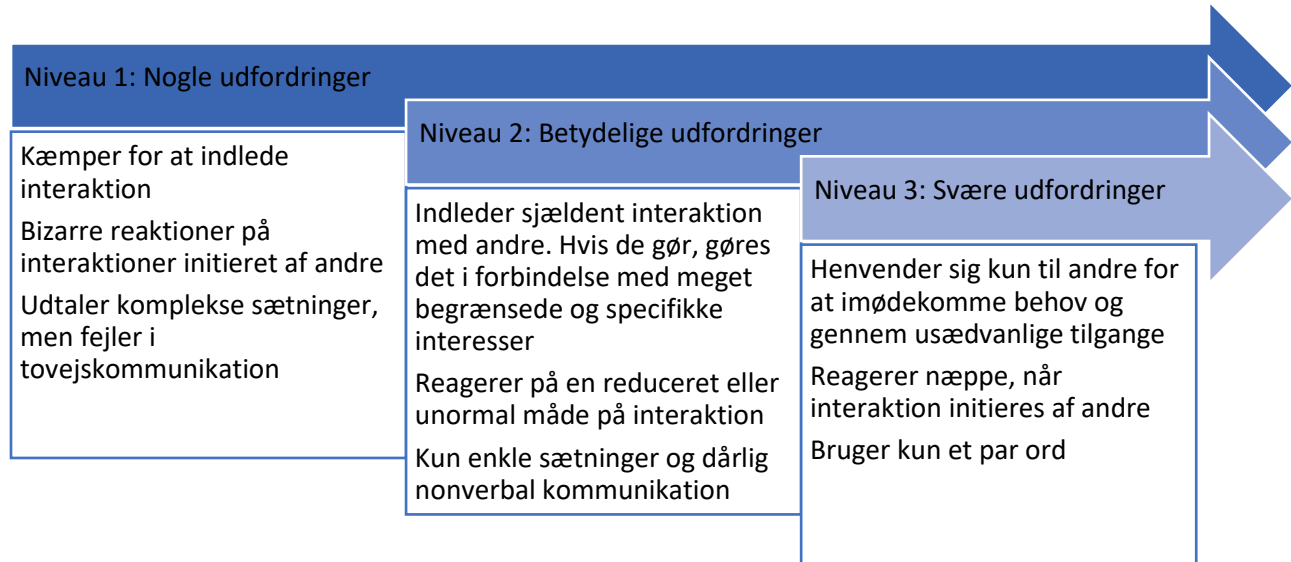
Alvorlighedsgraden af kernesymptomer og relaterede symptomer er meget subjektive og kan ændre sig fra person til person, selvom diagnosen er den samme. Denne variation inde for spektret, skal vi have i mente når vi interagerer med personer med ASF (Vivanti, Hudry, Trembath og Barbaro, 2013). Det er ligeledes vigtigt at vide, at den samme person også kan præsentere symptomer af forskellig sværhedsgrad afhængigt af konteksten eller på forskellige tidspunkter i livet.

Social kommunikation og social interaktion

Som tidligere nævnt, kan en person med ASF have udfordringer i forhold til socialisering og kommunikation, som kan variere afhængigt af sværhedsgraden af

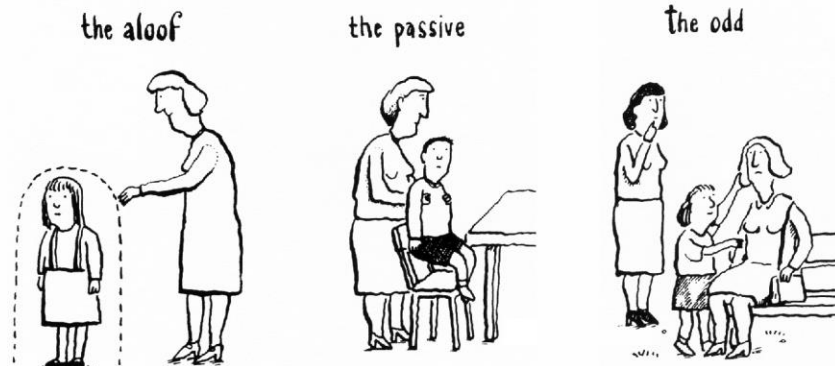

kernesymptomerne. Hvert niveau kan have sine egne særegenheder, følgende er identificeret i forhold til kommunikation og social interaktion:

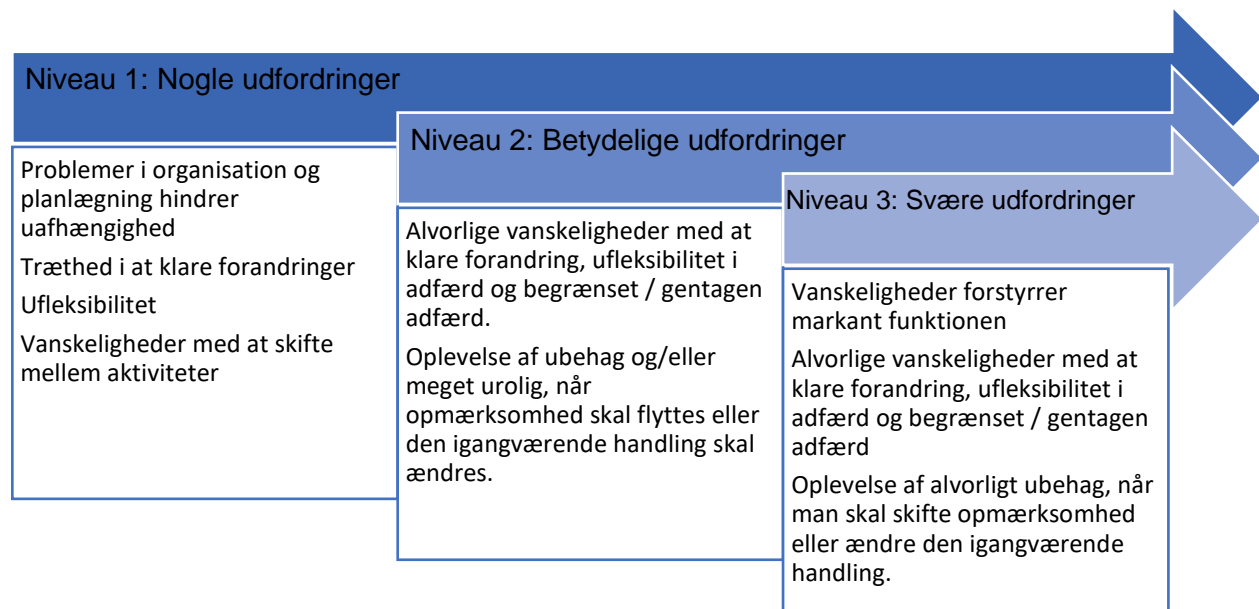

Nedenfor er en skildring inspireret af en tidlig klassificering af ASF foretaget af Wing (1988). På trods af at skildringen er forældet og begrænsende, så giver det os en ide om de forskellige facetter, der kan være i personer med ASFs problemer med kommunikation og social interaktion.

Begrænsede og gentagne adfærdsmønstre, interesser eller aktiviteter

Det andet kernesymptom i beskrivelsen af ASF er et begrænset og gentaget adfærdsmønstre, interesser eller aktiviteter. Lad os prøve at se, hvordan de kan ændre sig på dette område alt efter sværhedsgrad:

Co-funded by
the European Union

Dette er eksempler på de største vanskeligheder, en ung person med ASF kan have. Vi skal dog huske, at hvert individ er forskelligt. Henvend dig direkte til dem eller familien for at finde ud af, hvad deres vanskeligheder og styrker kan være.

Co-funded by
the European Union

Kapitel 2 - Kommunikation med mennesker med ASF

Introduktion

I dette kapitel vil vi ikke forklare de centrale aspekter af autisme, som de tidligere blev forklaret. Vi må dog fremhæve, at den nuværende definition af autisme kun fokuserer på social kommunikation og ikke på sprog *i sig selv*, da dette aspekt af udviklingen ikke altid påvirkes, og det derfor ikke kan betragtes som et diagnostisk kriterium for alle personer med ASF. Inden for autismspektret kan vi finde personer uden noget verbalt sprog overhovedet og nogle med et meget udviklet verbalt sprog. I alle tilfælde vil der være sociale kommunikationsvanskeligheder i mere eller mindre grad. Vi bør derfor tænke på hvordan vi bedst kan støtte personen med ASF, så social interaktion lettes.

For at identificere den bedste type støtte til mennesker med ASF er der behov for en holistisk og omfattende tilgang. Det betyder, at støtten skal individualiseres, udformes i overensstemmelse med alle de faktorer, der indgår i den givne situation, og skal kunne indgå i forskellige sammenhænge. Endelig skal den enkelte være i stand til at udtrykke deres behov, og hvilken form for støtte de har brug for.

Behov for støtte og social kommunikation

Under hensyntagen til ovenstående bør behovet for støtte til social kommunikation forstås ud fra mindst to forskellige perspektiver. Det første perspektiv bør omhandle de kommunikative færdigheder og kompetencer hos personen med autisme med det formål at udvide hans / hendes sprog og kommunikative ressourcer. Det andet perspektiv bør fokusere på at reflektere over de krav, der stilles til det enkelte menneske i de forskellige sammenhænge, han/hun deltager aktivt i; Når der er uoverensstemmelse mellem krav og kompetencer, bør støtten tilrettelægges så krav mindskes og/eller kompetencer øges, så kløften mellem kompetencer og krav reduceres mest muligt.

Som vi nævnte ovenfor, findes der stor variation inde for ASF, både i forhold til social kommunikation og i forhold til sprogfunktioner.

Man vil inde for spektret både finde personer med og uden et verbalt sprog. Inden for den førstnævnte kategori (personer med sprogfærdigheder) findes der ligeledes personer **med** (ca. 25-30% af personer med ASF) og **uden** sproglige vanskeligheder.

Med ovenstående i mente, er det endnu mere kompliceret, at tale om kommunikation og sprog ved ASF. Vi vil alligevel forsøge at finde en praktisk og funktionel tilgang, der kan anvendes af personalet i ungdomsorganisationer til bedre at håndtere personer med ASF. Af samme årsag opdeles teksten i to kategorier; 1) personer med ASF **med** sproglige vanskeligheder og 2) personer med ASF **uden** sproglige vanskeligheder.

Personer med ASF med sproglige vanskeligheder

Enhver person har ret til at kunne kommunikere ud over deres sproglige (både mundtlige og skriftlige) evner og færdigheder. Ud fra dette udgangspunkt skal støttepersoner være ansvarlige for at yde støtte og lære mennesker med ASF et funktionelt kommunikativt system tilpasset deres behov og forventninger. Enhver, der ønsker at interagere på en meningsfuld måde med mennesker med ASF, bør respektere og kende personens kommunikationssystemer. Til dette formål vil vi tilbyde en kort præsentation af de systemer, der oftest anvendes i dag. Det er vigtigt at understrege, at før man kender alle de tekniske værktøjer, er det vigtigt at henvende sig til personer med ASF med følsomhed og empati, at være tilgængelig og at tilpasse sig.

Forbedret og alternativ kommunikation

Forbedret og alternativ kommunikation (augmentative and alternative communication - **AAC**) kan defineres som de metoder, der bruges til at supplere eller erstatte tale eller skrivning for personer med vanskeligheder med at producere eller forstå mundtligt og / eller skriftligt sprog.

AAC'er har blandt andet følgende fordele:

- De muliggør socialisering af individet ved at forbedre interpersonelle relationer.
- De forbedrer opmærksomheden under kommunikative interaktioner.
- De reducerer individets angst.

- De kan bruges i virkelige miljøer.
- De kan reducere sandsynligheden for at adfærd udfordres.

Her er nogle af de metoder, der i øjeblikket anvendes:

Bevægelser og tegnsprog

Gestusbaserede kommunikationssystemer og tegnsprog er udbredte modeller, når folk ikke bruger talesprog, eller deres talesprog skal understøttes af andre kommunikative modaliteter.

Vi kan som eksempel fremhæve Benson Schaeffers (Schaeffer, Musil og Kollinzas, 1980) samlede kommunikationsprogram; hvor målet er at fremme spontan ikke-verbal kommunikation ved hjælp af tegn fra begge samtalepartnere. Disse tegn ledsages af tale.

Figur 2 Eksempler på tegn brugt i tegnsprog

Lavteknologiske udvekslingssystemer

Lavteknologiske AAC-udvekslingssystemer består af kommunikatorer og/eller udvælgelsespaneler til anmodninger, hvor et billede leveres til en modtager for at kommunikere, hvad personen ønsker at opnå.

Det mest anerkendte billedudvekslingssystem er PECS (Bondy & Frost, 1998). Her undervises personen i at give et symbol til en anden person for at få et ønsket objekt eller indlede en ønsket aktivitet.

Figur 3 Analog kommunikator til piktogramudveksling

Undervisningen i dette system er opdelt i forskellige faser, der øges i vanskelighed tilpasset personens kommunikative evner. I den første fase er det eneste mål at levere et isoleret element, billede eller piktogram for at fremsætte en anmodning. Derefter præsenteres forskellige billeder for at lære at skelne forskellige billeder, og bevægelser introduceres for at fremsætte anmodningerne.

Vi anbefaler, at man starter med et lavteknologisk system og fortsætter med at bruge det, indtil brugeren har mestret mindst niveau I, II og III i PECS-programmerne (funktionel brug, spontan brug, passende diskrimination af symboler) og derefter vurderer brugen af et højteknologisk udvekslingssystem.

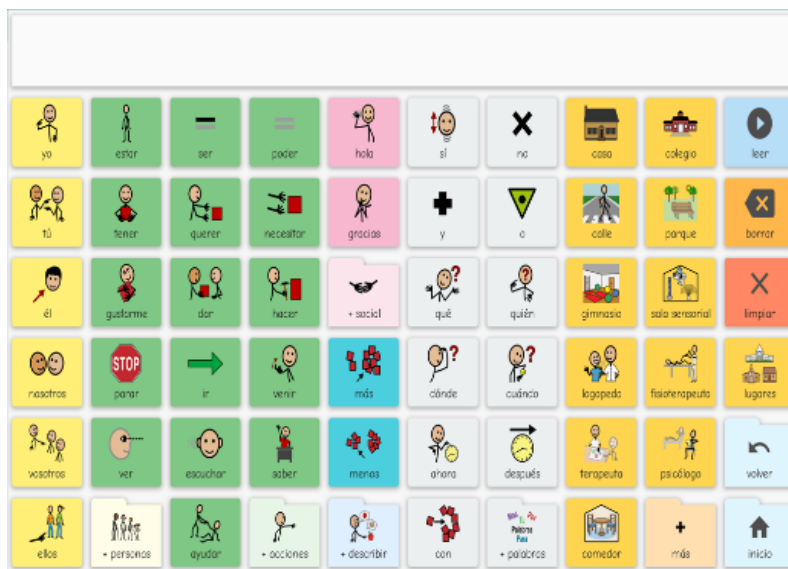
Højteknologiske udvekslingssystemer

Højteknologiske udvekslingssystemer er specifikke applikationer til ikke-dedikerede (generelle formål, ikke-eksklusive) enheder som iOS, Android og Windows smartphones og tablets. I betragtning af det nuværende teknologiske landskab fremstår denne type system som et værdifuldt og meget efterspurgt alternativ til at lette kommunikationen med mennesker med intellektuelle handicap og kommunikations- og sprogvanskeligheder (Lorah, Parnell, Whitby og Hantul, 2015).

Nogle af disse apps er [Proloquo2go](#); [Eneso Verbo](#) eller [TD Snap Core først](#). Alle er baseret på brugen af piktogrammer som grundlag for daglig kommunikation og i nogle tilfælde udvikling af sprogfærdigheder. Det er igennem disse apps muligt at komponere selv komplekse sætninger, der automatisk bliver talt af enheden i stedet for personen, hvilket kan lette social interaktion. Kommunikationsniveauet kan tilpasses efter alder. Fordelen ved disse værktøjer er, at de er forståelige selv for dem, der ikke er erfarne, de er let transportable og kan anvendes i forskellige sammenhænge (Shic & Goodwin, 2015).

Når vi overvejer at bruge et piktogramudvekslingsystem, kan vi være i tvivl om, hvilken model vi skal bruge, lavteknologisk eller højteknologisk. Den endelige beslutning kan påvirkes af forskellige faktorer såsom pris, holdbarhed eller tidligere brug af denne type støtte.

Figur 4 Landingskærm for en kommunikator baseret på piktogrammer

Her er nogle tips, som vi synes er nyttige når vi skal kommunikere med personer med ASF, der har sproglige vanskeligheder:

Personer med ASF uden sproglige vanskeligheder

Når vi skal tilrettelægge kommunikation med personer med ASF uden sproglige vanskeligheder, er det vigtigt at huske, at de generelt har udfordringer med at indlede, opretholde eller afslutte samtaler; med at forstå betydningen af kommunikation på et socialt plan; med at forstå vittigheder, sarkasme, figurativt sprog og dobbeltbetydninger; med at udlede implicite pointer i sproget eller med at bruge og forstå nonverbalt sprog.

Vi vil sommetider kunne se gentagelse af fraser, fraser der er ude af kontekst eller mærkelig verbalisering med hensyn til tone, hastighed eller lydstyrke. Disse problematikker er ret hyppige hos mennesker med autisme. Ligesom vi bemærkede i det

foregående afsnit, bedes du få oplysninger fra familien eller andre som kan give dig nogle råd til hvordan du bedst kan kommunikere og interagere med personen. Disse mennesker er en del af hans / hendes supportteam og vil have en stor viden om ham / hende.

Her er nogle tips, vi mener er nyttige når vi skal kommunikere med mennesker med ASF uden sproglige vanskeligheder:

Tal roligt, styre tonefald, opsummer hvad du sagde og vær tålmodig

Vær opmærksom på verbale og nonverbale signaler under samtalen og tag ikke implicitte sproglige slutninger for givet

Prøv at undgå figurativt og symbolsk sprog, vittigheder og sarkasme. Den person, du henvender dig til, kan muligvis forstå en joke, men sørg for at det er tilfældet først

Stil ikke for mange spørgsmål og giv dem god tid til at svare.

Prøv at tilpasse sproget til den specifikke kontekst og situation, og forsøg at bruge korte og direkte, specifikke sætninger

Afslutningsvist findes her nogle generelle tips du kan huske på, når du vil kommunikere med personer med ASF:

Prøv at fange deres opmærksomhed under kommunikation

Bevar roen, brug en rolig tone og tilpas dig deres færdigheder og kompetencer

Det anvendte sprog og konteksten skal være forudsigelig

Kommunikation går to veje, så husk at lade den anden udtrykke sine ønsker og hensigter

Tving ikke øjenkontakt

Co-funded by
the European Union

Kapitel 3 - Skabelse af et sikkert og inkluderende miljø - Inkluderende organisationsstrukturer

Introduktion

I det følgende materiale vil alle forslagene fokusere på at skabe et sikkert og inkluderende miljø i organisationsstrukturen for mennesker med ASF. De givne tip kan også være nyttige mere generelt, da det ikke kun er vigtigt for den unge med en diagnose at føle sig godt tilpas og inkluderet, men for alle.

Hvordan man opbygger et miljø, der er autismevenligt, har været et spørgsmål, som flere har stillet sig selv i løbet af de sidste mange år. Det er indlysende, at de, der lider af en Autismespektrumforstyrrelse (ASF), kan se verden væsentligt anderledes end andre. Dette kan være både styrkende og udfordrende. Et autisme-venligt miljø kræver at du arbejder for at mindske de negative virkninger af sensoriske input, samtidig med at du opbygger et miljø, der er indbydende for målgruppen (DIALOGICA - Creators of Autism Dialogue). Livskvaliteten for personer med Autismespektrumforstyrrelser kan forbedres ved at der skabes en støttende atmosfære.

Hver enkelte person på autismespektret vil have en unik sensorisk oplevelse af miljøet. Det kan være vanskeligt at håndtere mangfoldighed, navnlig handicap, inden for en inklusiv ramme. Selvom det aldrig vil være let at imødekomme alles præferencer, kan omtanke og omsorg nå langt for visse mennesker, især for unge med Autismespektrumforstyrrelser (ASF). Et miljø, der er indbydende og får folk til at føle sig godt tilpas, bør have klare, veldefinerede rum samt aktiviteter, der er godt timet og godt kommunikeret fra starten. Overvej de unges sensoriske evner eller begrænsninger, når der designes et inkluderende miljø. Hjælp dem med at navigere og forstå stedet via forklaringer og illustrationer. Omgivelserne behøver ikke at være blottet for forhindringer, men de skal indføres gradvist, så de ikke finder det for udfordrende og foruroligende.

Inkluderende organisationsstrukturer

Det er vigtigt at have de unges sensoriske følsomhed for øje, når vi tilrettelægger miljøet. Dette kræver, at vi kan klassificere disse vanskeligheder. Klassifikationerne er som følgende (Miller, Anzalone, Shelly, Cermak og Osten, 2007):

1. Hyperfølsomhed: en overdrevet og negativ reaktion af pludselig indtræden og/eller længere varighed på sensoriske stimuli såsom lyde, lys og lugte i miljøet
2. Hypofølsomhed: manglende eller reduceret respons på sensoriske stimuli såsom smerte (hyppige fald, nedskæringer osv.), Temperatur (forbrændinger, skoldninger) og smag (nedsat smagsevne).
3. Tvangssøgning (sensesøgning/trang) og en usædvanlig og overdreven interesse for en specifik sanseoplevelse, der er unormal i intensitet eller varighed (specifikke typer af lys, bevægelser, lugte og/eller taktile teksturer).

Denne følsomhed kan variere fra person til person i sværhedsgrad og hyppighed. Dette betyder også at den i nogle tilfælde kun er til stede i ringe grad.

For at hjælpe os med at vælge, hvordan vi foretager justeringer, der vil være gavnlige for personer med autisme, bør vi overveje forskellige faktorer, før vi begynder at ombygge et rum eller planlægge et byggeprojekt. Vi skal være opmærksomme på alle sanserne, rummet og rummets tiltænkte brug.

Sensoriske områder

Når vi skal forsøge at designe et miljø, der kan være inkluderende for personer med ASF, er det vigtigt at forholde sig til de forskellige sensoriske input listet herunder (AslAm.ie - Irlands National Autism Charity, 2012):

1. Visuel sans (syn)
2. Auditiv sans (hørelse)
3. Berørings- og trykfornemmelse
4. Olfaktorisk sans (lugt)
5. Smagssans
6. Vestibulær sans (balance)

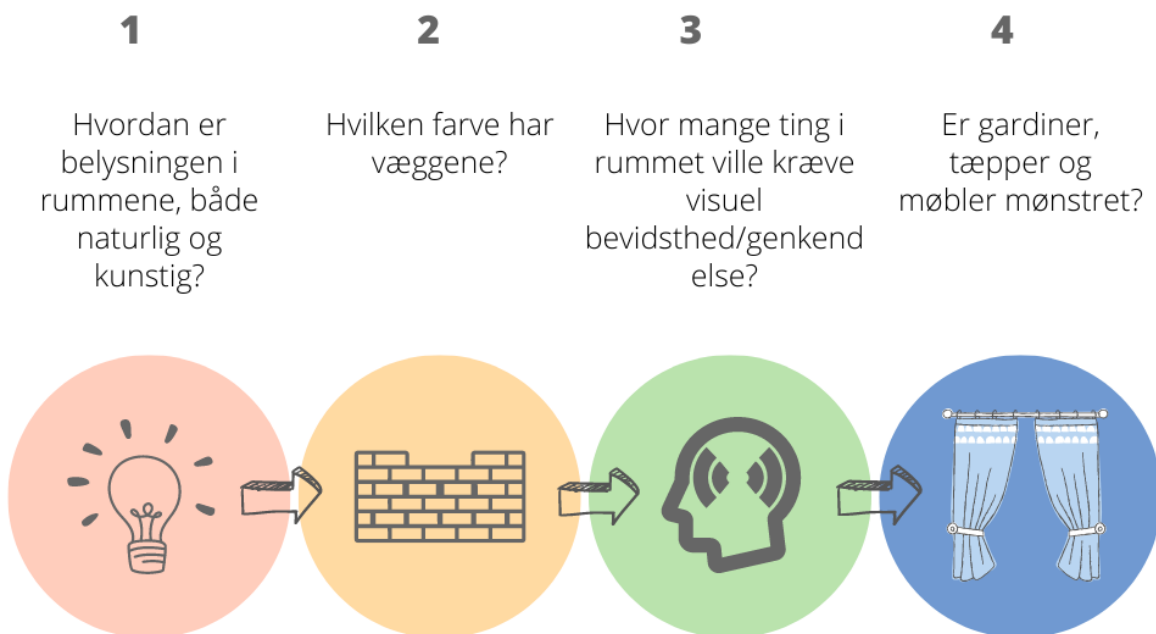

7. Proprioceptiv sans (Muskel - led)

Da syns- og høresansen er de sanser, der har størst indflydelse på aktiviteter og omgivelser for en organisation, vil vi diskutere dem mere detaljeret nedenfor og give nogle forslag til opmærksomhedspunkter.

Visuel sans

Når vi skal designe et miljø er der nogle spørgsmål vedr. visuelle stimuli vi bør stille os selv:

Belysning spiller en stor rolle i mange autistiske menneskers sanseoplevelser. Generelt har meget klart lys (især kontorstrimmelys) eller bevægelige lyskilder næsten altid en negativ effekt på en person med autisme (Matusiak, 2019). Andre faktorer vedrørende lys man bør overveje: fluorescerende eller hård belysning, brug af reflekterende

overflader. Vi foreslår at man undgår disse typer lys og/eller gør brug af lamper med mulighed for at justere lyset efter intensitet og/eller farve.

Forskellige farver har forskellige effekter på os (DIALOGICA - Creators of Autism Dialogue). Tænk på det rum, du designer - forsøger du at skabe et stimulerende eller beroligende miljø? Generelt har farven grøn en afslappende effekt, lyseblå hjælper koncentrationen, mens gul og rød har stimulerende kraft. Valg af farver bør derfor tilpasses det miljø man ønsker at skabe.

Man bør også overveje graden af rod eller minimalisme i rummene. Mange autistiske personer er særligt opmærksomme på alle detaljer og kan blive overbelastet med for meget visuel information. Andre kræver modsat større stimulans. Derudover kan det at have for meget plads i enhver retning gøre nogle ængstelige. Det kan være nyttigt at designe miljøer med møbler og udstyr, der kan flyttes i henhold til den aktuelle brug eller den involverede persons særlige følsomhed.

Mønstrede stoffer kan være særligt foruroligende for nogle personer med ASF. Mønstre kan være distraherende og overvældende og kan endda forårsage visuel forvrængning (DIALOGICA - Creators of Autism Dialogue).

Auditiv sans

En anden vigtig sans at være opmærksom på, når man ønsker at skabe et inkluderende miljø, er den auditive. Personer med ASF kan være særligt følsomme over for nogle specifikke lyde (f.eks. tikkende ure, telefoner, printere) eller over for intensiteten af disse lyde. Vær opmærksom på mulig baggrundsstøj såsom vejstøj eller bygge-/havearbejde i det fjerne (DIALOGICA - Creators of Autism Dialogue).

Hvad skal man gøre? Et forslag ville være at indstille mulige lyde til et lavt niveau og have støjreducerende hovedtelefoner ved hånden i tilfælde af lyde, som vi ikke har kontrol over. Derudover kan det være nyttigt at tænke på et ekstra rum, der kan være mere støjsvagt end hvor du normalt er, så folk kan vælge efter, hvad de har mest brug for i øjeblikket.

Essential Information to Know When Creating an Autism-Friendly E N V I R O N M E N T

- 01 People on the autism spectrum **experience life very differently** from others.
- 02 An autism-friendly environment should **reduce the negative effects and enhance the positivity of sensory differences**.
- 03 **People with autism can be hypersensitive or hyposensitive**, requiring more or less stimulus at times.
- 04 **Fluorescent lighting can be distracting** and debilitating for some autistic people.
- 05 Darkness is **essential** for treating sleep problems.
- 06 Different colors have different effects on people with autism. **Green is restful, light blue aids concentration, yellow and red are stimulating**.
- 07 **Clutter can cause overstimulation** for some people with autism.
- 08 **Patterned fabrics can be distressing and overwhelming** to some people living with autism.
- 09 Autistic people can hear sounds many decibels above those others can hear. **Sound intensive can be deafening**.
- 10 Some autistic people **find touch distressing** unless they are in control of it.
- 11 Some hyposensitive people **need additional stimulation** to feel.
- 12 **Smells can cause extreme nausea** in some autistic people.
- 13 **Distaste** for a particular food can be caused by the texture or appearance of the food, rather than the taste.
- 14 Some autistic people rock, balance, and swing to help gain a sense of self. **Too much space can cause anxiety and disorientation**.
- 15 Many autistic people **need space around them** and cannot handle clutter and crowds, including narrow corridors and passageways.
- 16 **Ask yourself** if the space will be used by individuals or groups, and is the space transitional?
- 17 Pay attention to all seven senses: **hearing, sight, taste, smell, proprioceptive, touch, and vestibular**.

LIVING autism

Hvem skal bruge pladsen?

Dette kan virke som et indlysende spørgsmål at stille men det er vigtigt at gennemtænke svaret. Miljøet skal muligvis være anderledes for børn end for voksne. Miljøet skal muligvis anvendes af andre med andre sensoriske behov. Hvis der er risiko for sensorisk overbelastning; Er der et andet sted, en person kan gå for at fjerne sig fra overbelastningen? På baggrund af dette kan det være nyttigt at have et miljø, hvor personen kan gå hen, hvis han finder miljøet for overbelastende. Det giver ham mulighed for gradvist at gøre sig bekendt med den overbelastning det nye miljø kan føre med sig.

Hvad skal pladsen bruges til?

Nogle rum bruges til store grupper af mennesker, såsom skolehaller eller åbne kontorer. Andre rum er til engangsbrug eller små grupper. Andre er beregnet til overgange, f.eks. korridorer eller elevatorer.

Overgangsrum kan være komplekse for personer på autismespektret, fordi det nogle gange kan være svært at bevæge sig fra et rum til et andet eller fra en aktivitet til en anden.

Derfor skal det overvejes, hvordan man kan gøre overgangsrum lettere at håndtere. Nogle spørgsmål, du kan stille, er:

1. Kan der være et naturligt flow fra et rum til et andet uden at bruge en korridor? Er der færre klaustrofobiske måder at bevæge sig op eller ned ad i en bygning end brugen af elevatorer?
2. Hvis der bruges rum til et stort antal mennesker, er der mindre rum til rådighed til tilbagetrækning, hvis det bliver nødvendigt?
3. Hvis rummene er små og intime, er der så mulighed for nemt at gå til et mere åbent rum?
4. Kan du oprette et kort over, hvor personer med autisme synes at blive mest ængstelige? Er der alternative ruter?

Et sidste spørgsmål, vi kan stille os selv, når vi skaber et autismevenligt miljø, er "hvad kan visualiseres" i stedet for at blive forklaret med ord. Et godt tip til dette er at oprette billeder på døren til hvert værelse, på skuffer, skabe osv. Et eksempel er, i stedet for at skrive "WC" og "Toilet" kan du sætte et billede af et toilet. I stedet for at skrive "Lærerværelse" eller "Indgang" kan du visualisere dette med et billede i stedet. Den samme procedure kan også anvendes på materialet for at angive, hvor man kan finde det.

Safe spaces – fysisk og mentalt

Hvad er et safe space?

Et safe space er et sted (fysisk eller mentalt), hvor folk føler sig godt tilpas, set / hørt, i stand til at udtrykke sig (eller ej, hvis det er det, de ønsker) og føler, at deres tilstedeværelse er lige så værdifuld som alle andres. Det er vigtigt at have det sådan, hvis man skal trives samt ønsker at udvikle sig.

“Personal space is the area individuals maintain around themselves and into which intrusion by others may cause discomfort or even anxiety. People closely monitor and appropriately regulate their interpersonal space to obtain a comfortable distance of interaction with others” (Gessaroli, Santelli, Di Pellegrino og Frassinetti, 2013).

Det er vigtigt at huske på, at mennesker med ASF kan have en anden opfattelse af det personlige rum, end andre har, hvilket vi altid skal respektere.

Fokus for dette modul er at gøre det muligt for institutioner, at skabe og facilitere denne form for miljø, så de personer der er i det, f.eks. unge med ASF, på en gavnlig måde kan deltage i institutionslivet.

Det fysiske safe space

Mennesker med ASF har lige så mange forskellige behov som alle andre. Derfor er der ikke en specifik løsning på opgaven med at skabe et trygt rum, men der kan være visse handlinger, der gør det muligt for de fleste at deltage. Det er vigtigt, er at være opmærksom på sin egen og andres situation/humør/evner/ressourcer til dagen. Ikke alle ville have de samme måder at udtrykke det på med ord eller handlinger, hvorfor "Velkomstavlen" er praktisk.

Velkomstavlen

Formålet med denne tavle er at byde alle velkommen i institutionen hver dag og give folk chancen for at se, hvem der er her, og hvordan de har det i dag. Dette giver alle et overblik. Hvis en person er lav på energi, vil man være opmærksom på dette og kunne arbejde for at forebygge at personen overstimuleres. Tavlen kan starte med en indbydende sætning og et spørgsmål om "Hvordan har du det i dag?" ligesom alle andre

ville spørge, når de kom ind. Alle har deres ansigt på et klistermærke/plakat på tavlen, som de kan placere så man kan se hvem der er til stede i institutionen i dag. Efterfølgende skal de, afhængigt af målgruppens evner, vælge tre ting, der beskriver deres humør i dag. Hvis målgruppen er i stand til det, er der plakater med ord som "glad", "trist", "træt", "smilende" osv. Hvis det passer målgruppen bedre, kunne et spørgsmål være "Hvad er din vejrudsigt?" og de kunne så vælge billeder/plakater/klistermærker med "regn", "sol", "overskyet" og sætte dem ved siden af deres billede, for at vise hvordan deres indre jeg har det. Et andet alternativ til denne målgruppe er at bruge billeder, der udtrykker følelser, i stedet for ord.

Dette giver alle mulighed for at tage sig af deres venner og kolleger, hvis de ser, at de føler sig "regnfulde", ved de, at denne person i dag ikke er i hans / hendes bedste humør, så de kan hjælpe dem og ikke forvente for meget af dem. Hvis de ser, at en person har valgt ordene "sjov", så er denne person klar til fx et spil eller en snak. Velkomstavlen er et nemt og simpelt værktøj, der skaber et rum, hvor alle ses og høres på en måde, der passer dem. Da personer med ASF ofte har en følsom reaktionsadfærd, er dette en fantastisk måde at forudse eventuelle udfordringer på.

Det psykologiske/mentale safe space

Velkomstavlen er en måde visuelt at skildre folks følelser på, så alle kan hjælpe med at møde denne person på den bedst mulige måde. En anden vigtig faktor er, at folk har et sæt regler og sikre måder at interagere med hinanden på. Derfor kan det være en fordel at oprette et sæt fælles "normer og regler" for institutionen.

Normer og regler

For at sikre et sikkert og inkluderende miljø er det vigtigt at etablere et sæt normer, så alle interagerer og deltager på en måde, der passer dem. Dette er en slags grundregler for institutionen, der vil hjælpe folk med at føle sig anerkendt i forskellige situationer. En god måde at gøre dette på er at have en session, hvor alle kan ønske normer og regler, de finder vigtige. Dette kan være alt! Ønskerne vil variere alt efter de kognitive evner og behov hos de personer, der vil bruge normerne. Nogle eksempler:

1. Alle sætter deres navn og ord/vejr på velkomsttavlen, når de ankommer
2. Du spørger altid "Hvordan har du det i dag?" eller "Havde du en god dag?"
3. Hvis du har brug for en pause, kan du gå til "stillerum" "pause sted" når som helst du har brug for det
4. Alle skal respektere hinandens behov og følelser.
5. Alle siger farvel, når de forlader institutionen

Når normerne er sat, bliver de måske ikke altid mødt af alle, men det er en måde at facilitere dialog til nogen, der måske ikke selv søger det, f.eks. med hvordan var din dag? Det er også en måde at sikre, at alles behov bliver opfyldt, og at folk kan føle sig trygge og godt tilpas. Det kan være nyttigt at oprette en plakattavle med de regler, der er valgt af gruppen, så de altid er synlige under aktiviteterne. Du kan også knytte et billede til hver regel eller simulere hver regel og tage et billede af dem, som du kan vedhæfte til plaktattavlen. Dette letter internalisering af de fælles aftalte regler og normer.

Yderligere ressourcer

1. Se denne video om, hvordan du opretter et inkluderende klasseværelse for autistiske børn: <https://www.youtube.com/watch?v=UM5NA2fPBvU>
2. Denne artikel omhandler fordelene ved inklusion for elever på [autismespektret](https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1304391.pdf)
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1304391.pdf>
3. Dette dokument indeholder nogle nyttige ideer om retningslinjer for autismevenligt miljø
[https://education.gov.mt/en/NSSS/Documents/ASD%20friendly%20guidelines_pr
inting.pdf](https://education.gov.mt/en/NSSS/Documents/ASD%20friendly%20guidelines_printing.pdf)
4. Dette er en nyttig tjekliste for autismevenlige miljøer
[https://www.southwestyorkshire.nhs.uk/wp-content/uploads/2014/10/Checklist-
for-autism-friendly-environments.pdf](https://www.southwestyorkshire.nhs.uk/wp-content/uploads/2014/10/Checklist-for-autism-friendly-environments.pdf)

Kapitel 4 - Støtte dine medarbejdere i ASF-relateret kompetenceudvikling

Indførelsen

Med den stigende forekomst af ASF er det bydende nødvendigt at yde effektive interventioner, der sigter mod at fremme inklusion af personer med ASF. Det er først og fremmest vigtigt at fremhæve, at inklusion handler om at tilbyde de samme aktiviteter til alle, samtidig med at der ydes støtte og tjenester til at imødekomme folks forskelle. Inkluderende organisationer når aktivt ud til personer med handicap og søger at forstå og værdsætte deres forskelle, samtidig med at de fremmer en følelse af tilhørsforhold (Autism speaks, 2018). For at opnå succes med inklusionsprogrammer kræves engagement fra ledelsen. Bestyrelsen og personalet skal anerkende og støtte programmet. Samarbejde blandt personale, familiemedlemmer og barnets/den unges team er afgørende. Forældre bør være aktivt involveret i planlægningen af inklusion.

I betragtning af at ASF består af en bred vifte af kliniske karakteristika, bør der forekomme individualiserede tilgange og interventioner. En af de grundlæggende regler er, at du skal fokusere på deltagerens styrker og derefter implementere ad hoc-aktiviteter der er tilpasset den enkelte. Generelle retningslinjer og specifikke tip kan dog facilitere inklusionen af unge med ASF i peer-grupper og organisationer (Anthony & Campbell, 2020).

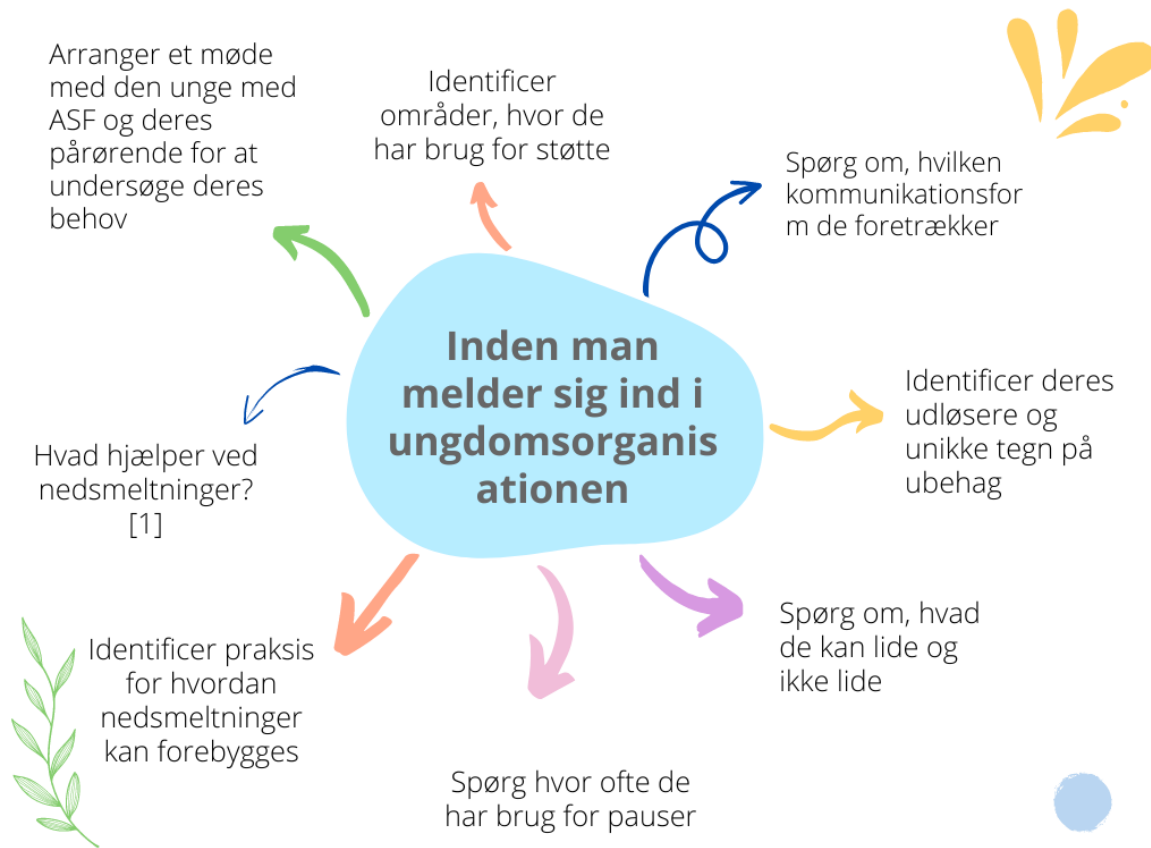
Figure 6 Source: Freepik

Inklusionens tre faser

Der er tre vigtige faser, der kan hjælpe din organisations personale med at skabe inkluderende aktiviteter og engagere unge med ASF så effektivt som muligt (Sridhar, Drahota og Walsworth, 2021). De tre vigtige faser at have for øje er: 1) før unge med ASF bliver medlem af ungdomsorganisationen, 2) under inklusionsproceduren og 3) efter den første session. Her er nogle forslag, som vi tror, du kan finde nyttige.

Før unge med ASF melder sig ind i ungdomsorganisationen:

1

¹ En nedsmeltning er udseendet af problemadfærd, der kan være verbal eller fysisk på grund af sensorisk overbelastning eller vanskeligheder med at klare intense følelsesmæssige tilstande, kognitiv overstimulering eller oversocialisering, undertrykkelse af stereotyper og uventede ændringer.

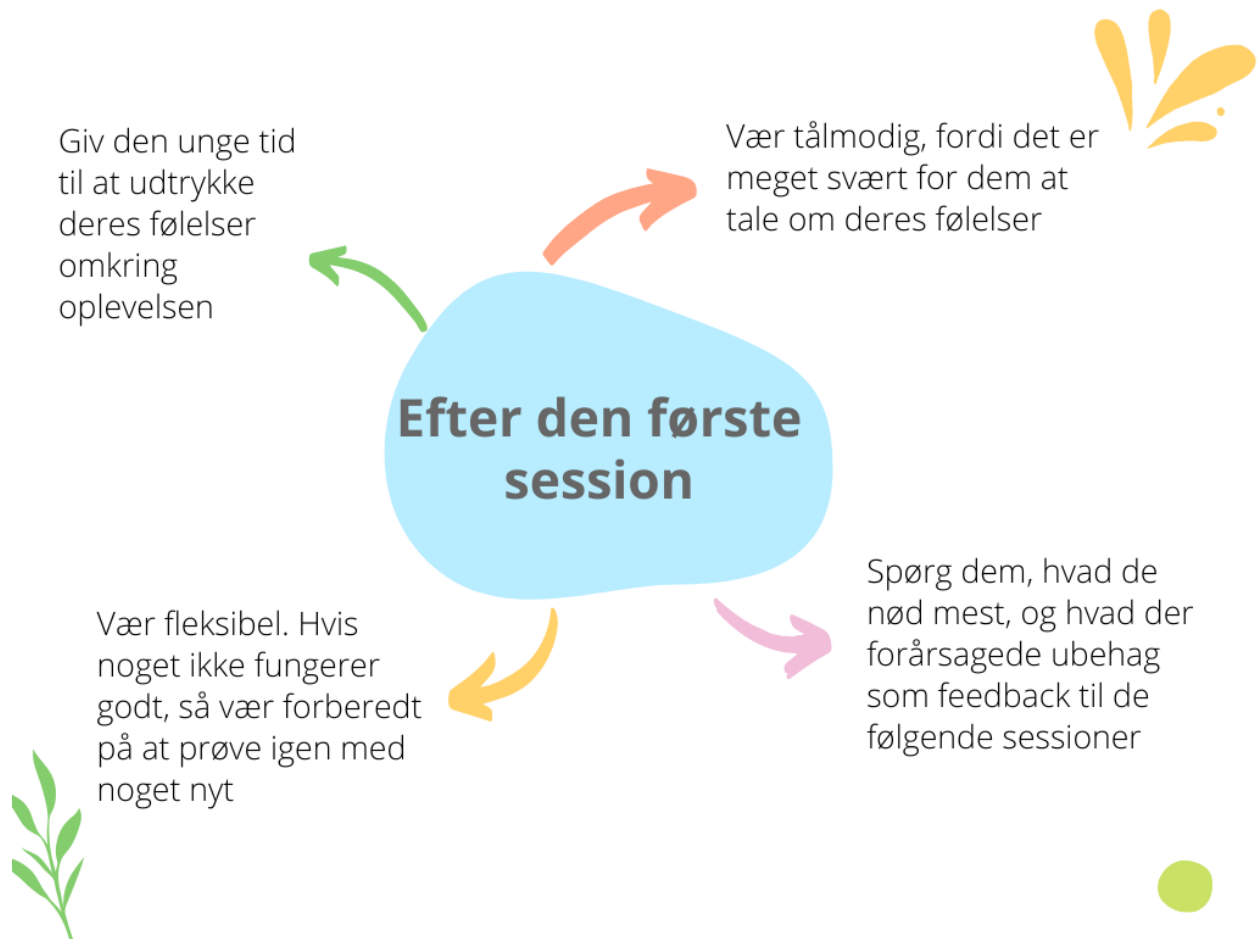

I deres optagelsesprocedure:

1. Støtte personer med ASF til at tale med deres jævnaldrende om deres specifikke styrker og udfordringer på det tidspunkt og på den måde, som de foretrækker. Afklar inden, om de er villige til at tale om deres diagnose;
2. Der er fire forskelsområder, der skal overvejes:
 1. Social interaktion: Social interaktion kan ofte være kompleks og trættende for unge på spektret. Husk, at de har brug for mere tid;
 2. Social kommunikation: Diskrimination mellem verbale og ikke-verbale individer bør ske for at identificere den mest egnede kommunikationsmetode. Overvej brugen af visualiserede kommunikationsværktøjer. Evaluer de forskellige typer kommunikation gennem ord, lyde, tegn eller bevægelser;
 3. Rutiner og gentagelser: Unge med ASF har brug for at vide, hvad der skal ske, og hvornår der vil ske ændringer;
 4. Sensoriske problemer: Husk, at nogle lyde, lys, lugte og fysisk berøring kan forårsage ubehag for mennesker med ASF. Foreslå solbriller eller høreværn, når det er nødvendigt.

Efter den første session:

Vores retningslinjer for fremme af inklusion

For at skabe og gennemføre inkluderende aktiviteter er der visse elementer, der skal tages i betragtning (Wong, et al., 2015). Det kan være nyttigt at skabe en god indledende atmosfære, og icebreaker-aktiviteter er meget effektive til dette formål. Dernæst vil det være nødvendigt at tage sig af dannelsen af grupperne, som vil være blandede grupper med unge med ASF og normo-typiske unge; organisere tidsplanen for aktiviteter og overgange mellem aktiviteter, sætte mål; tænk på de mest nyttige kommunikationsstrategier afhængigt af konteksten; forberede peer-gruppen og sidst men ikke mindst inddrage familien i planlægningsfasen.

Icebreakers

Dette er aktiviteter, der går forud for hovedsessionen, som kan hjælpe gruppemedlemmer med at slappe af og lære hinanden at kende. For autismevenlige icebreakers:

1. Undgår aktiviteter der involverer fysisk berøring;
2. Brug gerne ikke-verbale sorteringsspil, men overvejer altid måder at facilitere kommunikationen baseret på den anvendte metode;
3. Vælg aktiviteter, der passer til den pågældende aldersgruppe - unge med autisme er ikke børn.

Opret de vigtigste aktiviteter og grupper

De primære aktiviteter er dem, der involverer inddragelse af unge med ASF. Der er mange aktiviteter, der kan være egnede, det vigtige er, at de har visse egenskaber. Nedenfor giver vi nogle tip. Husk også at tilbyde alternativer under hensyntagen til ASF-unges individuelle behov. For at kunne tilbyde tjenester, der er tilpasset folks styrker og udfordringer, foreslår vi at:

1. Opret grupper, undgå at sætte for mange mennesker sammen (3-5 er ok) og balancer grupper efter alder og evner;
2. Involver både personer med ASF og normo-typiske personer i grupperne;
3. Foretræk aktiviteter med et klart mål og struktur;
4. Vær fleksibel og kør forskellige aktiviteter på parallelle tidspunkter, hvilket giver ASF-individer chancen for at vælge det felt, de vil være involveret i;
5. Lad det være muligt at udføre andre aktiviteter end gruppen, hvis der er behov for en-til-en-støtte.

Organisation og overgange

For personer med ASF er det afgørende at vide præcis, hvad der vil ske. ASF-individer er normalt afhængige af rutine og struktur. Eventuelle ændringer skal forklares på forhånd for at undgå unødigt ubehag. Af denne grund er det afgørende at planlægge aktiviteter på forhånd, så vi kan give den unge med ASF en tidsplan og en tidslinje, så de ved, hvad de kan forvente. Det er derudover vigtigt at støtte ASF-unge, der tilmelder sig (eller forlader) en ungdomsgruppe:

1. Arranger et præ-session møde med enkeltpersoner hvor de aktiviteter, der vil finde sted i den nye peer-gruppe beskrives.
2. Organiser en dagsorden (evt. med billeder) for at angive trinene i aktiviteten og / eller aktivitetsrækkefølgen (hvilke aktiviteter udføres på hvilket tidspunkt)
3. Introducer de ansigter, der er involveret i denne procedure - planlæg en aftale med den nye leder inden den første officielle session.

4. Giv enkeltpersoner tid til at stille spørgsmål og dele deres følelser om de kommende ændringer.
 1. Prøv at vise billeder af de nye steder og aktiviteter på forhånd.
 2. Tilpas en funktionel sessionsplan med fem særlige aspekter:
 1. Plads: hvor aktiviteten vil finde sted
 2. Tid: hvornår dette vil ske;
 3. Opgave: hvad der skal ske – detaljeret beskrivelse af aktiviteten;
 4. Udstyr: hvilke værktøjer og instrumenter vil blive brugt;
 5. Mennesker: hvem er involveret i denne aktivitet.

Mål

De særlige fordele, som enkeltpersoner kan få ud af hver aktivitet, bør identificeres inden sessionen. Overvej:

1. Hvilke færdigheder kan unge på spektret opbygge ved at gennemføre aktiviteten?
2. Hvilke udfordringer kan de stå over for i denne proces?
3. Hvordan ved du, at målet er nået?
4. Hvordan styrkes deres tillid under hele denne procedure?

Prøv at sætte *mål* med følgende *egenskaber*:

1. Specifik
2. Målbar
3. Opnåelige
4. Relevant
5. Tidsbaseret - Foretrækker kortsigtede mål

Kommunikation

Som tidligere nævnt kommunikerer personer med ASF forskelligt. For at lette kommunikationen kan det være nyttigt at anvende visuelle understøtninger såsom klistermærker eller badges og være enige med enkeltpersoner om hensigten med hver badge. For eksempel kan en rød badge muligvis betyde, at unge på spektret har brug for

at være alene i et stykke tid, en gul badge kan være tegn på, at kun tætte mennesker kan tale med dem, og endelig kan en grøn badge fortolkes som vilje til interaktion. Aftal med hver enkelte et specifikt ord eller signal der fortæller dig, at de har brug for en pause. Hvis du vil lære mere om kommunikation og potentielle strategier til implementering, skal du læse Kapitel 2 - Kommunikation med mennesker med ASF.

Den jævnaldrende

Inklusion er kun mulig, når de samme aktiviteter tilbydes alle. Vi anbefaler at man forbereder den normo-typiske peer-gruppe, før man inkluderer unge med ASF i aktiviteterne. Her er nogle tips, som du måske finder nyttige:

1. Tilskynd dem til at stille spørgsmål om ASF;
2. Forklar dem, at specifikke gentagne bevægelser - stemming - har til hensigt at dæmpe ASF-individens ubehag;
3. Foreslå dem at spørge, hvad der er bedst at gøre i tilfælde af nedsmeltninger og nedlukninger²;
4. Erklære, at unge med ASF har unikke styrker og udfordringer. Forklar, at når ASF-unge ikke taler, ignorere de ikke nødvendigvis, men kan have brug for tid alene;
5. Fortæl dem, at unge mennesker på spektret har meget fokuserede hobbyer, som de kan lide at tale om og ikke er klar over, at andre mennesker måske ikke er så interesserede i;
6. Tilskynd dem til at interagere og støtte unge med ASF, med respekt for deres værdighed og individualitet.

² Nedlukning er en impulsiv reaktion på at lukke ned mod eksterne stimuli, der kan manifestere sig i immobilitet, ikke reagere, hvis det kaldes, krybe, skjule osv. Ligesom nedsmeltninger skyldes det sensorisk overbelastning eller vanskeligheder med at klare intense følelsesmæssige tilstande, kognitiv overstimulering eller oversocialisering, undertrykkelse af stereotyper og uventede ændringer.

Figure 8 Source: Freepik

Samarbejde med familien

Forældre bør være aktivt involveret i planlægningen af inklusion, da de kan give dig meget værdifuld information. Til dette formål foreslår vi, at du:

1. Arranger en forudgående samtale med relevante omsorgspersoner. Råd dem til at give en klar historie om den unges udløser og stærke egenskaber;
2. Vær villig til at lytte til dem og gøre dig bekendt med de individualiserede særegenheder;
3. Foreslå planlægning af enkeltpersoners første møde med personalet i din organisation et par uger eller måneder i forvejen;
4. Foreslå anvendelse af en visuelt understøttet kalender, der viser aktiviteter, herunder sessioner i ungdomsorganisationer
5. Arranger aftaler med enkeltpersoners omsorgspersoner hyppigt og regelmæssigt for at diskutere nye behov og udfordringer.

Figure 9 Source: Freepik

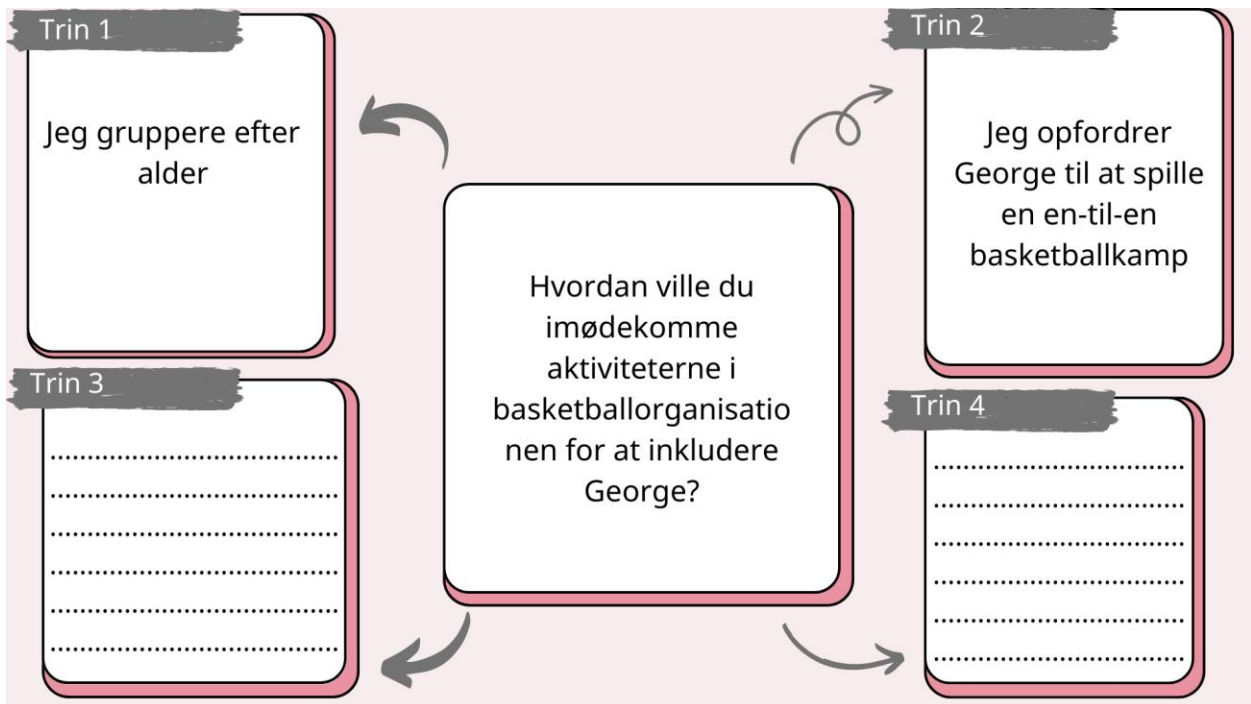
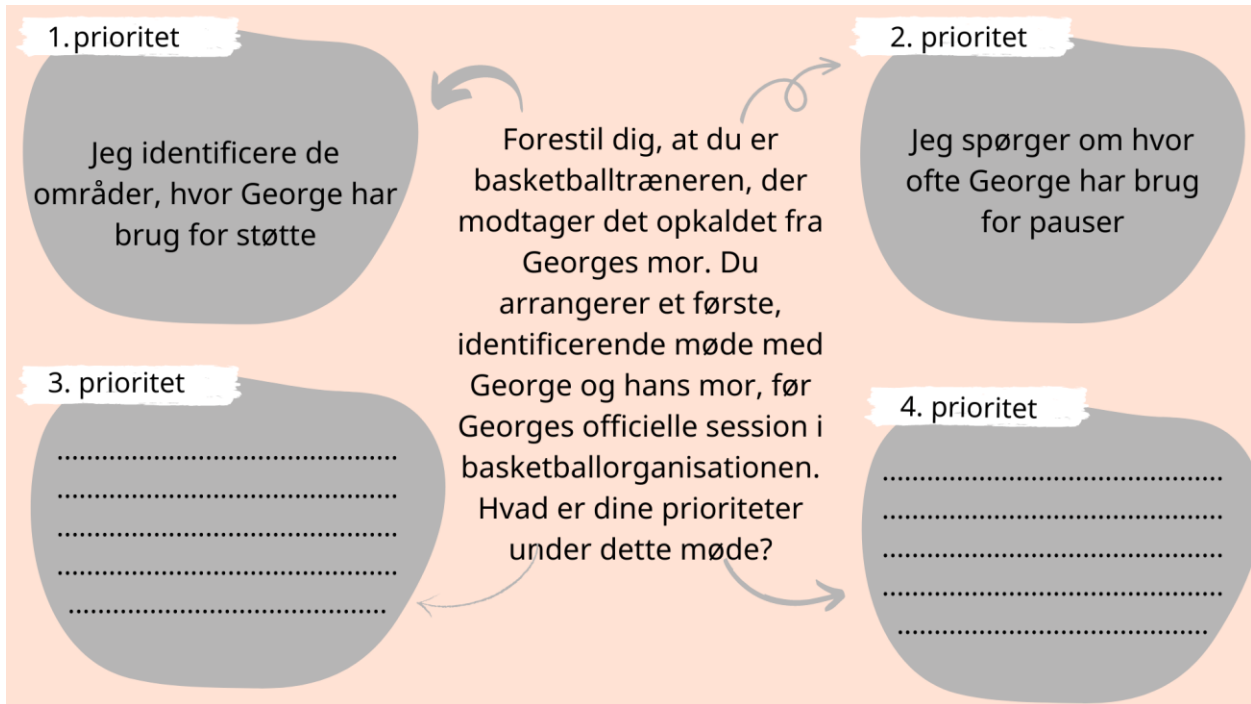
Lad os tænke...

Med udgangspunkt i det beskrevne indtil nu, synes vi, det kan være nyttigt at sætte dig selv på prøve med en praktisk øvelse. Prøv at tænke over, hvad du ville gøre i scenariet præsenteret nedenfor for at fremme Georges inklusion på det lokale basketballhold, ud fra, hvad du har læst i denne vejledning.

George er en 15-årig dreng, som blev diagnosticeret med ASF i en alder af 1,5 år. Han bor sammen med sin mor i en forstad til Athen, Grækenland. Han er en verbal autistisk teenager, og han oplever ubehag, når der sker ændringer i hans almindelige daglige program. Han nyder at spille basketball, når han står alene og skyder bolden i kurven. De sidste to måneder har han udtrykt ønske om at kommunikere med andre teenagere og spille basketball sammen. Selvom han har evnen til at følge regler og instruktioner, har han brug for mere tid til at fordøje dem. Desuden oplever han ubehag, når han ikke formår at lægge bolden i kurven, og for at mindske dette ubehag bevæger han hovedet frem og tilbage. Hans mor beslutter sig for at kontakte den lokale basketballorganisation og beskrive situationen.

Co-funded by
the European Union

Kapitel 5 – Bedste praksis og initiativer

Det, der fremgår af den seneste forskning om livskvalitet og generel trivsel for unge med ASF, er, at øget deltagelse og integration i samfundet har vigtige fordele for unge med ASF og er tæt forbundet med forbedringer i deres livskvalitet.

For at opfylde dette behov er der brug for at øge fokus på fællesskabsinitiativer, der sigter mod inklusion af unge med ASF og de sociale ressourcer til at støtte dem. Med henblik herpå er det særlig relevant at udstyre lokale ungdomsorganisationer med viden og færdigheder, der er egnede til inklusion af unge med ASF i deres lokalsamfund. Viden der kan anvendes til at tilpasse organisationernes tjenester til de nuværende og fremtidige behov for at støtte den psykosociale udvikling og uafhængighed hos personer med ASF.

Derfor blev denne vejledning oprettet for at give ungdomsorganisationer den grundlæggende viden og værktøjer til at planlægge deres organisations- og miljøstrukturer og gøre det muligt for unge med ASF at deltage og nyde deres aktiviteter.

Inden for rammerne af forskningen forud for udarbejdelsen af denne vejledning blev der identificeret flere bedste praksis og initiativer, alle med det formål at fremme og tilskynde til inklusion af unge med Autismespektrumforstyrrelser i samfundet.

Vi mener, at det er nyttigt og vigtigt at give dig disse bedste praksis og initiativer, som kan være en inspiration for din egen kontekst. I næste afsnit er eksempler på organisationer der er lykkedes med inklusion. Den bedste praksis og de identificerede initiativer kan opdeles i tre underkategorier:

1. bedste praksis og initiativer med fokus på social inklusion
2. bedste praksis og initiativer med fokus på inklusion i skolen
3. bedste praksis og initiativer med fokus på arbejdsinddragelse af unge med ASF.

Derudover vil der i slutningen også være et eksempel på et flerdimensionelt program, der er specifikt for personer med ASF.

Bedste praksis og initiativer med fokus på social inklusion

Rulli Frulli – Italien

"Rulli Frulli" er et band, der startede op under vanskelige omstændigheder: jordskælvet, der ramte Emilia Romagna i 2012. Omkring halvfjerds unge mellem otte og tredive år er medlemmer. Femten af dem er unge med handicap (autisme og Downs syndrom). Medlemmerne af bandet Rulli Frulli søger efter nye lyde og deres nuancer, ved at bygge og spille musikinstrumenter ved hjælp af genbrugsmaterialer (rør, fliser, gryder og pander, vaskemaskinekurve osv.). Musik fungerer som et redskab til at forene alle de forskellige bandmedlemmer og giver hver person mulighed for at yde sit eget unikke bidrag.

Ludica Family - Italien

Famiglia Ludica-projektet fokuserer på at integrere unge med ASF med deres familiemedlemmer og peer-gruppe ved hjælp af brætspil. Projektet blev født ud af behovet for at skabe et mere engagerende rum, der ville styrke båndene mellem familiemedlemmer på en effektiv måde gennem et værktøj, der var tilgængeligt for alle, selv økonomisk, såsom brætspil. Det søger gennem leg at fremme viden om og gensidig anerkendelse af færdigheder for at skabe tættere bånd; erhvervelse af begreber og færdigheder såsom mental organisation, fleksibilitet og selvkontrol; udvikling af kognitive og socio-relationelle færdigheder, kompetencer og adfærd såsom evnen til at blive og arbejde i en gruppe, konflikt- og frustrationshåndtering forbedring i familien og i grupper af psykologisk nærhed, gensidig respekt og solidaritet og evnen til at tilpasse sig og løse problemer.

“Servicio de Ocio Comunitario” – Spain

Dette initiativ er baseret på personlige interesser og fritid med vægt på fællesskab. Hovedformålet med denne service er at yde støtte til mennesker med ASD, så de kan nyde fritidsaktiviteter, uanset deres tilstand. Derfor bidrager tjenesten til at øge personlig autonomi og social inklusion i samfundet. Programmet omfatter generelle idræts-,

forenings-, fritids-, vand- og transportaktiviteter samt særlige aktiviteter efter foreningens brugeres præferencer.

Bedste praksis og initiativer med fokus på inklusion i skolen

Gli Insuperabili – Italy

Dette initiativ, kaldet "Gli insuperabili" (Det uovervindelige), udviklet på et gymnasium i Modena, skaber mulighed for at kende og se handicap på en anden måde gennem samarbejde og deling af et enkelt mål, nemlig skabelsen af et stykke, der vil blive opsat på i det kommunale teater i byen Modena. Stykket fungerer som et redskab til at realisere et skole- og fritidsmiljø med ægte inklusion mellem unge med forskellige handicap og deres klassekammerater.

Specially designed youth education – Denmark

Den danske praksis "Særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse - STU" består af en treårig ungdomsuddannelse for unge op til 25 år, målrettet udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov, der ikke kan gennemføre en anden ungdomsuddannelse. Uddannelsen er baseret på en personlig udviklet læseplan og kan bestå af:

1. En generel del, der omfatter emner om sociale forhold, husholdning, økonomi og egenomsorg;
2. En specifikt målrettet del, som på grundlag af interesser og evner omfatter uddannelse i arbejdsmarkedsforhold og uddannelse i beskæftigelsesegnethed;
3. Praktikophold i virksomheder og institutioner for at give unge erfaring med arbejdsvilkår og samarbejde på en arbejdsplads.

Special classes at High schools for young people with ASD – Denmark

Denne danske uddannelsesmodel indebærer etablering af specialklasser, der er oprettet for at tilskynde børn med ASF til at fortsætte deres studier i gymnasiet. Klasserne består af kun 12 studerende (i stedet for 25-30 som normalt). Lærerne har deltaget i ASF-specifikke kurser og underviser med elevernes specifikke behov og udfordringer for øje. Det, der er anderledes, er undervisningsformen; pensum og undervisning er den samme

som i alle andre klasser. Der lægges også særlig vægt på de fysiske rammer: Klassen har samme normale klasselokale som andre (så god plads til 12 personer) og derudover er der et specialindrettet grupperum med mulighed for ekstra ro og afslapning. Endelig tilbyder gymnasiet samtaler med en mentor, der er uddannet specialpædagog.

Best practices and initiatives focusing on work inclusion

ErgAxia – Greece

Formålet med dette projekt er at træne og støtte unge voksne med udviklingsmæssige, intellektuelle lidelser og autismespektrumforstyrrelser på arbejdspladsen til at finde og bevare deres ønskede arbejdsstilling. Tjenesten blev oprettet for at imødekomme alle menneskers grundlæggende ret til beskæftigelse og fjerne den erhvervsmæssige udelukkelse af handicappede fra arbejdsmarkedet.

The Specialisterne – Denmark

The Specialisterne er en virksomhed grundlagt af Thorkild Sonne, far til en autistisk dreng. Dette firma tilbyder tjenester til andre virksomheder baseret på de specifikke og unikke kompetencer hos mange unge og voksne udfordret af autisme. Specialisterne er i dag en virksomhed etableret i mange lande med mere end 10.000 mennesker med autisme. Specialisterne tilbyder også uddannelses- og udviklingsforløb for mennesker med ASF og fungerer som arbejdsformidling, der finder kompetente personer med ASF, som andre store virksomheder – såsom lufthavne og medicinalvirksomheder efterspørger.

Il Tortellante – Italy

Il Tortellante er en terapeutisk - habilitativ workshop, hvor unge og voksne med Autismespektrumforstyrrelser lærer at lave frisk håndlavet pasta, som derefter sælges til offentligheden. Projektet ledes og overvåges af en neuropsykiater og i samarbejde med koordinerende psykologer og undervisere og hjælp fra kokken Massimo Bottura. Den specifikke aktivitet med at lave frisk håndlavet pasta bruges som et redskab til at arbejde med unge med Autismespektrumforstyrrelser på de hovedområder, hvor der er mangler i denne lidelse: kommunikation, socialt forhold til jævnaldrende og autonomi. Derudover

gives muligheden for at lære en specialiseret færdighed, der kan gøre unge med ASF uafhængige i fremtiden.

Flerdimensionelle programmer, der er specifikke for mennesker med ASF

"Center for familieintervention og støtte til personer med autisme"- Cypern

Flerdimensionelle programmer, der er specifikke for mennesker med ASF, er en praksis, der er identificeret i de fleste lande, disse programmer omfatter forskellige typer specialiserede tjenester og støtte, der specifikt er rettet mod personer med autisme eller andre handicap og deres familier. Dette center er specielt for mennesker med autismspektrumforstyrrelse i den tidlige barndom og deres familier. Denne praksis omfatter blandt andet psykologiske støttetjenester og rådgivning, hjemmeundervisning og uddannelsesmæssige støttetjenester samt sociale støttetjenester.

Referencer

- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition, DSM-5*.
- Anthony, N., & Campbell, E. (2020). Promoting Collaboration Among Special Educators, Social Workers, and Families Impacted by Autism Spectrum Disorders. *Advances in Neurodevelopmental Disorders*. doi:10.1007/s41252-020-00171-w
- AsIAm.ie - Ireland's National Autism Charity. (2012). *What Does Autism Friendly Mean?* Retrieved from ASIAM.IE: <https://asiam.ie/advice-guidance/community-inclusion/what-does-autism-friendly-mean/>
- Autism speaks. (2018). *Inclusion: Ensuring Access for Everyone*. Retrieved from Autism Speaks: <https://www.autismspeaks.org/tool-kit-excerpt/inclusion-ensuring-access-everyone>
- Bondy, A., & Frost, L. (1998). The picture exchange communication system. *Semin Speech Lang., 19*(4), 373-424. doi:10.1055/s-2008-1064055
- DIALOGICA - Creators of Autism Dialogue. (n.d.). *Creating an Autism Friendly Environment*. Retrieved from Autism dialogue: <https://autismdialogue.wordpress.com/creating-an-autism-friendly-environment/>
- Gessaroli, E., Santelli, E., Di Pellegrino, G., & Frassinetti, F. (2013). Personal Space Regulation in Childhood Autism Spectrum Disorders. *PLoS ONE, 8*(9). doi:<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0074959>
- Ingersoll, B., & Dvortcsak, A. (2019). *Teaching Social Communication to Children with Autism and Other Developmental Delays - The Project IMPACT Guide to Coaching Parents and The Project IMPACT Manual for Parents*.
- Lai, M.-C., Lombardo, M., Chakrabarti, B., & Baron. (2013). Subgrouping the Autism "Spectrum": Reflections on DSM-5. *PLoS Biol, 11*(4). doi:<https://doi.org/10.1371/journal.pbio.1001544>

- Lewis, V., & Boucher, J. (1988). Spontaneous, instructed and elicited play in relatively able autistic children. *British journal of developmental psychology*.
doi:doi:https://doi.org/10.1111/j.2044-835X.1988.tb01105.x
- Lorah, E., Parnell, A., Whitby, P., & Hantul. (2015). A systematic review of tablet computers and portable media players as speech generating devices for individuals with autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 45(12). doi:10.1007/s10803-014-2314-4.
- Matusiak, M. (2019). *How to create an autism-friendly environment*. Retrieved from Living Autism: <https://livingautism.com/create-autism-friendly-environment/>
- Miller, L., Anzalone, M., Shelly, J., Cermak, S., & Osten, E. (2007). Concept evolution in sensory integration: a proposed nosology for diagnosis. *The American Journal of Occupational Therapy*, 61(2), 135-140. doi:https://doi.org/10.5014/ajot.61.2.135
- Ohrberg, J. (2013). Autism Spectrum Disorder and Youth Sports: The Role of the Sports Manager and Coach. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 84(9). doi:https://doi.org/10.1080/07303084.2013.838118
- Schaeffer, Musil, & Kollinzas. (1980). Total Communication: A signed speech program for non-verbal children. Champaign: Illinois Research Press.
- Shic, F., & Goodwin, M. (2015). Introduction to Technologies in the Daily Lives of Individuals with Autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 45(10), 3773-3776. doi:1007/s10803-015-2640-1
- Sridhar, A., Drahota, A., & Walsworth, K. (2021). Facilitators and barriers to the utilization of the ACT SMART Implementation Toolkit in community-based organizations: a qualitative study. *Implement Sci Commun*, 55. doi:https://doi.org/10.1186/s43058-021-00158-1
- Vivanti, G., Hudry, K., Trembath, D., & Barbaro, J. (2013). Towards the DSM-5 Criteria for Autism: Clinical, Cultural, and Research Implications. *Australian Psychologist*, 48, 258-261. doi:https://doi.org/10.1111/ap.12008

Co-funded by
the European Union

Wong, C., Odom, S., Hume, K., Cox, A., Fettig, A., Kucharczyk, S., . . . Schultz, T.
(2015). Evidence-Based Practices for Children, Youth, and Young Adults with
Autism Spectrum Disorder: A Comprehensive Review. *Journal of Autism and
Developmental Disorders*, 45, 1951-1966. doi:[https://doi.org/10.1007/s10803-
014-2351-z](https://doi.org/10.1007/s10803-014-2351-z)